

SİNEMA VE TELEVİZYONDA MAKYAJIN KULLANIMI VE ETKİSİ

THE USE AND EFFECT OF MAKEUP IN CINEMA TELEVISION

Öğr. Gör. Dr. Özgür ÖZEN¹

ÖZET

Makyaj bireyin günlük yaşamda isteği doğrultusunda yaptığı fiziksel değişikliklerdir. Bu sayede kendini ifade etmekte ve benlik saygısını arttırmaktadır. Profesyonel makyaj ise görüntü ve sahne sanatlarında oyuncunun canlandırdığı karakteri destekleyen bir sanat dalıdır. Makyaj tarihsel süreç de farklı toplumlar tarafından farklı amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir. Sinemada makyajın 1900'lerin başlarında kullanılmaya başladığı görülmektedir. Max Factor ve Kryolan firması sinema için makyaj malzemeleri üretmeye başlamıştır. Makyaj ve makyaj malzemelerine gereksinimin artması sonucu bu uğraşı meslek haline getiren profesyonel sanatçılara makyöz ya da makyör denmektedir. Sinemada siyah-beyaz filmde renkli filme geçiş ve televizyonun devreye girmesiyle yeni makyaj malzemelerine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Sinema ve televizyonda farklı tekniklerle makyaj yapılmaktadır. Makyajla oyuncu kendi görüntüsünden arındırılıp karaktere dönüştürülmektedir. İyi bir oyuncu kendi yüzüyle belli karakterleri canlandırabilirken, makyaj sayesinde canlandırdığı karakterlerin sayısı sonsuz sayıda arttırılabilmektedir. Makyaj vasıtasıyla karakterlerin gerçekliği sağlanmakta ve inandırıcılık seviyesi artmaktadır. Bu çalışmada literatür taraması yapılarak, özel efekt ve makyajın gücüyle hafızalara kazınan ikonik film karakterleri incelenerek, makyaj tanımı, günlük yaşamda kullanılan makyaj ile profesyonel makyaj arasındaki farklılıklar, makyajın tarihsel süreç içerisinde kullanımı, sinema ve televizyonda makyaj kullanımı ve etkisi belirtilmiştir. Makyajın sinema ve televizyonda görseelliği, gerçeği ve inandırıcılığı arttırmada önemli bir fonksiyonunun olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Makyaj Tanımı, Makyaj Türleri, Makyajın Tarihiçesi, Sinema ve Televizyonda Makyajın Kullanımı ve Etkisi

Jel Kodu: Z 11

ABSTRACT

Makeup is the physical changes that an individual makes in daily life in line with his wishes. In this way, they express themselves and increase their self-esteem. Professional make-up is a branch of art that supports the character portrayed by the actor in image and performing arts. It is known that make-up is used for different purposes by different societies in the historical process. It is seen that make-up began to be used in cinema in the early 1900s. Max Factor and Kryolan company started to produce make-up materials for cinema. As a result of the increasing need for make-up and make-up materials, professional artists who make this profession a profession are called make-up artists or make-up artists. It is seen that there is a need for new make-up materials in the cinema with the transition from black and white film to color film and the introduction of television. Make-up is done with different techniques in cinema and television. With make-up, the actor is purified from his own image and transformed into a character. While a good actor can portray certain characters with his own face, the number of characters he plays can be increased infinitely thanks to make-up. Through make-up, the authenticity of the characters is ensured and the level of believability increases. In this study, the definition of make-up, the differences between make-up used in daily life and professional make-up, the use of make-up in the historical

¹ Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO, Görsel İşitsel Teknikler ve Medya Bölümü ORCID:0000-0001-9676-6390, ozgurozen@isparta.edu.tr

process, the use of make-up in cinema and television and its effect are stated by making a literature review and examining the iconic movie characters engraved in the memories with the power of special effects and make-up. It has been seen that make-up has an important function in increasing the visuality, truth and credibility in cinema and television.

Keywords: Definition of Makeup, Types of Makeup, History of Makeup, Use and Effect of Makeup in Cinema and Television

Gel Code: Z11

GİRİŞ

Makyaj, sinema ve televizyon endüstrisindeki en temel araçlardan biridir ve gerçekliği yaratmada etkileyici bir rol oynamaktadır. Oyuncuların yüzlerini karakterlere dönüştürmekte, zamanın izlerini silmekte veya fantastik yaratıkları hayata geçirmektedir. Makyaj sanatçıları, seyircileri büyüdü bir dünyaya sokmanın kapılarını aralamaktadır. Bu nedenle, makyajın kullanımı, görsel anlatıyı zenginleştirirken aynı zamanda seyirciye daha derin ve inandırıcı bir deneyim sunmaktadır.

Sinema ve televizyon makyajının önemi sadece karakterlerin dış görünümünü değiştirmekle sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda, ışıklandırma, kamera açıları ve diğer yapımla unsurlarıyla birlikte uyumlu bir şekilde çalışarak hikâyeyi daha etkileyici hale getirmektedir. Örneğin, bir karakterin karanlık bir geçmiş veya içsel çatışmaları temsil etmek için kullanılan gölgeli makyaj, seyirciye karakterin duygusal durumunu daha derinden hissettirebilmektedir.

Makyaj, sadece karakterlerin dönüşümüne katkıda bulunmakla kalmamaktadır, aynı zamanda mekânların atmosferini de güçlendirmektedir. Kötü bir karakterin korku filmindeki yüzünde kullanılan makyaj, seyircilerin gerilim hissini arttırmakta, romantik bir komedideki taze ve canlı renklerle yapılan makyaj, seyircilere neşe ve romantizm hissi vermektedir.

Sinemada makyajın büyük dikkatle yapıldığı, makyajlı yüzün olabildiği kadar yakın çekimlerden uzak tutulması gerektiği, tiplerin seçiminde makyaj kullanılabilir olacak oyuncuların bulunmasına dikkat edildiği görülmektedir (Onaran, 1981: 63).

Sinema ve televizyonda makyaj kullanımında bazı ayrıcalıklar bulunmaktadır. Bunun nedeni insan gözüyle elde edilen görüntüyle, kameranın çektiği ayrıntı, yakın, uzak görüntüler birbirinden değişik özellikler kapsamaktadır.

Makyaj günlük yaşamda yapılan değişikliklerdir. Profesyonel anlamda makyaj sahne ve görüntü sanatlarında kullanılmaktadır. Sinema televizyonda karakteri yansıtabilmek ve gerçeği yakalayabilmek için makyaj yapılmaktadır. Oyunculara makyaj yapılmasıyla farklı karakterlere dönüşmektedirler. Bu çalışmada makyaj kavramından yola çıkılarak tanımı, günlük yaşamda kullanılan makyaj ile profesyonel makyaj arasındaki farklılıklar, makyajın tarihsel süreç içerisinde kullanımı, sinema televizyonda makyaj kullanımı ve etkisi belirtilmektedir. Makyajın sinema televizyonda görselliği, gerçeği ve inandırıcılığı arttırmada önemli bir fonksiyonunun olduğu görülmektedir.

1. MAKYAJ TANIMI

Türk Dil Kurumu'na göre makyaj; Fransızca kökenli maquillage kelimesinden gelmektedir. Anlamı ise boyayarak kandırmadır. Makyaj tanımı ise; yüzü güzelleştirmek için boyama, yüz boyama, yüz bakımındır. Sinema ve televizyon ile ilgili tanımlamada ise; İyi görüntü sağlamak, belli bir tip yaratmak veya yalnızca bazı düzeltmeler yapmak için oyuncunun yüzünde ve vücudunda yapılan boyama ve değişimler olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Makyaj bir oyuncuya filmin içeriğine göre ya da senaryo doğrultusunda uygun bir görünüş sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Burada makyajın fonksiyonu oyuncunun fotojenikliği sağlamak ya da arttırmaktır. Belli bir tipi ve kompozisyonu canlandırması için makyaj yapılmaktadır. Ayrıca gençleştirme, yaşlandırma işlemleri yanında ünlü ya da tanınan bir kişi canlandırılacaksa konuşma tarzı, jest ve mimikleri ile birlikte fiziksel görünümünde benzerlik göstermesi gerekmektedir. Böylelikle makyaj ön planda olmaktadır (Özön, 1984: 68-69).

Makyaj, karakterlere ve eylemlere gerçeklik getirmektedir. İster bir bilimkurgu kahramanı, ister sıradan bir insan oynuyor olsun, çoğu oyuncunun makyaj yapması gerekmektedir. Makyaj, kamera için cilt tonlarını eşitlemeye yardımcı olmakta ve ekranda gösterilenlere gerçeklik katmaktadır. Örneğin bir korku filminde aksiyon dolu sahneler için makyajla uygulanan kesik ve morlukların eklenmesi anlatıyı izleyiciye gerçeği hissettirmektedir (<https://connect2local.com/1/463728/c/466496/3-reasons-hair---makeup---wardrobe-are-important-for-film-production>).

Makyaj sadece yüz için bir giysi olarak hizmet etmekle kalmaz, aynı zamanda insan duygularını birbirine bağlayan bir araç haline gelmektedir. Makyaj, görünüşte olumlu değişiklikler yaratmakta ve böylece benlik saygısını arttırmaktadır (Lee, 2002).

Müzeyyen Sevtap Aytuğ makyajı; bireyin günlük yaşamda bilinçli olarak yaptığı fiziksel değişiklikler ve kendini ifade etmesinin bir yolu olarak adlandırmaktadır. Profesyonel makyaj ise; görüntü ve görsel sanatlarda oyuncunun canlandırdığı karakteri destekleyen bir sanat dalı olarak görülmektedir (Aytuğ, 2011:7).

Yılmaz Arıkan makyajı; güzellik enstitülerinin kadınlarının yüzündeki kusurları kapatmak, onların genel güzellik anlayışına uygun bir şekle sokmak üzere birtakım malzemelerle yüzde yaptıkları değişiklikler ve oyuncuların belli bir tipi canlandırmak üzere yüz ifadelerinde boyalarla yaptıkları değişikliklere makyaj olarak tanımlamaktadır (Arıkan, 2011: 19).

Yüksel Aktaş'a göre makyaj; rötuş anlamına gelmektedir. Varlıklar ve nesnelere için geçerli olduğunu belirtmektedir. Sanat eserleri ya da herhangi bir şeye yapılan rötuşlar buna örnek olarak verilmektedir. Makyaj kavramı güzelleştirme, düzenleme, değiştirme, yenileştirme gibi anlamlar taşımaktadır (Aktaş, 2014: 56).

Makyaj insanların ilk çağlarından bu yana, farklı ihtiyaçlar ve amaçlar doğrultusunda çeşitlilik göstererek, varlığını günümüze kadar sürdürebilmiş bir yüz boyama sanatı olarak görülmektedir (Swinfield, 1995: 20).

1.1 Makyaj Türleri

Makyaj güzellik makyajı; sahne, sinema ve televizyon makyajı olarak iki başlık altında toplanmaktadır. Güzellik makyajı; gündüz makyajı ve gece makyajı olarak ikiye ayrılmaktadır. Sahne, sinema ve televizyon makyajı dörde ayrılmaktadır: Düzeltici makyaj, karakter makyajı, fantastik makyaj, animatronik makyaj olarak adlandırılmaktadır (Baltacıoğlu, 2011:6-7).

1.1.1. Gündüz makyajı:

Gündüz makyajı yüzün taze ve parlak görünmesini sağlamaktadır. Makyaj hafif ve uzun süre kalıcı olmaktadır. Elmacık kemiklerini vurgulamakta ve yüze “taze bir ışıltı” vererek gözleri parlatmaktadır. Pembeler, şeftaliler, kahverengiler ve altın gibi renkler kullanılmaktadır (<https://anurbangirlbogs.com/finding-your-shade-the-difference-between-day-make-up-and-night-make-up-and-the-technology-that-will-help-you>).

Gündüz makyajı genellikle gözaltındaki koyu halkalar, yara izleri, lekeler gibi ciltteki kusurları gizlemek için kullanılmaktadır. Gündüz makyajı gündüz kullanımı için ince renklerle daha doğal bir görünüme sahip olmaktadır. Gündüz Makyajında fondöten, kapatıcı, pudra, allık ve bronzlaştırıcı kullanılmaktadır (<https://www.aepicturesinc.com/makeup-looks/daytime-makeup-night-makeup>).

1.1.2. Gece makyajı:

Gece makyajının gündüz makyajından en önemli farkı renklerden kaynaklanmaktadır. Yüz hatlarını daha fazla ortaya çıkarmak, kalıcılığı sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Kullanılan rimel, allık, ruj oldukça belirgin olmaktadır. Gece makyajı tipik olarak insanların gün içinde fark edemediği kaş, dudak ve elmacık kemiği gibi özellikleri geliştirmek için uygulanmaktadır. Gece makyajında fondöten/kapatıcı (ihtiyaca göre değişir), göz farı paleti (duruma göre değişir), ruj/dudak parlatici, maskara kullanılmaktadır (<https://www.aepicturesinc.com/makeup-looks/daytime-makeup-night-makeup>).

1.1.3. Düzeltici Makyaj:

Denge ve orantı etkisi yaratan, özellikleri vurgulayan ve konturlayan, açık ve koyu tonları kullanan bir teknik olarak görülmektedir. Koyu gölgeler her zaman daha uzakta görünmekte ve açık tonlar daha yakın görünmektedir. Koyu ve açık tonları yan yana doğru yerde kullanarak bir şekil yanılması yaratabilmektedir. Vurgulama (açık gölge) bir özelliği vurgulamakta ve şekillendirme (koyu gölge) bir özelliği simge durumuna getirerek küçültmektedir. Açık renk bir nesneyi ön plana getirmekte, koyu renk arka plana getirmektedir. Şekillendirmeyle bir gölge oluşturulmaktadır. Gölgeler belirli alanları tanımlamaya yardımcı olmaktadır. Temel olarak yüze bir kalemle çalışan makyaj sanatçısının bakış açısından düşünüldüğünde; 3D görüntü efekti oluşturmak için ışık ve gölge kullanılmaktadır. Vurgulama yüze ışık getirmekte ve özellikleri daha belirgin hale getirerek göz ön plana çıkarılmaktadır. Kontur ve vurgulama tekniği bir dudak, geniş bir burun, elmacık kemikleri, yuvarlak bir yüz, uzun bir yüz, geniş bir çene, gıdı ve gözler, bir özelliği vurgulamak veya gizlemek gerektiğinde yapılmaktadır (<http://www.lisaallenmakeupartist.com/the-art-of-corrective-makeup-and-colour-correction>).

1.1.4. Karakter Makyajı:

Bir öznenin fiziksel konfigürasyonunu bir senaryonun gereksinimlerine uyacak şekilde değiştirecek ölçüde bir karakter oluşturmak için kullanılmaktadır. Pek çok şeyi kapsamaktadır: değişen yaş seviyeleri, karakter tasviri, kişilik özellikleri, olağandışı yüz özellikleri, sembolik figürler, erkek sakal uygulaması, kesikler, yara izleri, çürükler, yanıklar, dövmeler, şekil bozuklukları, korku tasarımları ve yüz veya vücuttaki herhangi bir şey için kullanılmaktadır. İnsan yüzünün veya figürünün düzeltici ve güzellik yönlerini süslemeden veya güçlendirmeden oluşturulmaktadır (<https://www.dirtyhandsstudio.com/character-makeup.html>).

Karakter makyajının amacı; oyuncunun, oyundaki, karakterin dışsal yönlerini seyirciye aktarma amacıyla kullanılmaktadır. Önemli bir dramatik unsur ve iletişim aracı olarak görülmektedir. Bu nedenle role uygun bir oyuncu karakter yaratarak izleyicinin rolün doğasını anlamasına yardımcı olmaktadır (Han & Han, 2015).

1.1.5. Fantastik Makyaj:

Bir deneyim yaratmaya yardımcı olmak için tasarlanmış herhangi bir görünüm olarak adlandırılmaktadır. Bu makyaj türü; öne çıkmakla ilgili olmaktadır. Fantezi makyaj, denizkızı, cadı, böcek, müzik aleti veya hayvan olsun, kullanıcıların herhangi bir şey gibi davranmasına yardımcı olabilmektedir. Ayrıca bir resimde olduğu gibi yüz serbest biçimli bir şekilde boyanabilmektedir. Mutlaka bir karakter olması gerek duyulmamaktadır. Görünümü geliştirmek için makyaj kullanmak yerine, düşünebilecek her şeye dönüştürmek için kullanılmaktadır. Örnek bazı fantezi makyaj kreasyonları: Peri, vampir, kaplan, yavru kedi, kelebek, buz kraliçesi, tavus kuşu olabilmektedir (https://makeup.lovetoknow.com/What_Is_Fantasy_Makeup).

1.1.6. Animatronik:

Figürlerin oluşturulmasını içermektedir; bunlar genellikle gerçek yaratıklara benzemek için tasarlanmış elektronik, mekanik veya pnömötik olarak çalıştırılan figürler olarak adlandırılmaktadır. Animatronik alanı, anatominin yanı sıra robotik, elektronik ve mekatronik gibi disiplinleri birleştirmektedir. Özellikle kontrol biçimleri açısından geleneksel kuklacılıkla paralellikler göstermektedir. Yardımcı teknolojinin uzun bir geçmişi olmasına rağmen, yine de birçok eğlence biçiminde karşılık bulmaktadır. Kısmen robotik ile yakın ilişkinin bir sonucu olarak ilerlemektedir (<https://harmonicdrive.de/en/glossary/animatronic>).

2. MAKYAJIN TARİHÇESİ

Makyajın çok eski bir tarihi bulunmaktadır. İkel insanların dinsel törenleri sırasında yaptıkları makyaj incelenerek makyajla ilgili ilk bilgiler elde edildiği görülmektedir. Patagonyalılar dini törenlerinde yüzlerini beyaz tebeşirle boyamaktadırlar. Avustralya yerlileri Aborjinler buna benzer törenlerde yüzlerini beyaz kille sıvayıp burun üzerine tüyler yapıştırdıkları bilinmektedir. Kızılderililer yüzlerini canavarları, deniz hayvanlarını, simgeleyen renkli boyalarla süslenmekte, tahtadan oyulmuş maskeler kullanmaktadırlar (Arıkan, 2011,19-20).

Makyaj ikel toplumlarla birlikte gereksinimler nedeniyle, beğenileri, korkuları, inançları, istekleri, gelenekleri, sosyal statüyü ortaya çıkarmak için kullanıldığı görülmektedir. Bir insana ve doğaya göstermek amacıyla bedenlerine ilk makyaj uygulanmalarını yapmış oldukları bilinmektedir. Eski Mısır'da güzellik uygulamaları sadece estetik bir işlev olarak görülmemektedir. Güzellik, eski Mısır'da önemli bir değere sahip olmaktadır. Hem erkekler hem de kadınlar en iyi şekilde görünmek için büyük çaba harcamakta ve sosyal statü genellikle giyilen makyaj miktarına yansımaktadır. Aslında, Mısır tanrılarının heykelleri, güzelliğin kutsallıkla ilişkilendirilebileceğini gösteren aynı kozmetik tarzlarla süslenmektedir. Temizlik ve vücut bakımı, sadece sağlık ve kötülükten korunmak için değil, aynı zamanda alçakgönüllülüğün bir işareti olarak da gerekli olmaktadır (www-thecollector-com.translate.google/ancient-egypt-beauty-secrets/). Romalılar da alın ve kollar tebeşir veya toksit öldürücü etkisi olan üstübeç ile beyazlatılmaktadır. Yanak ve dudaklar aşırı boyası ile kırmızıya boyanmakta, göz kapağı ve kaşlara kömür ve toz antimon sürülmektedir (Aytuğ, 2011:17).

Geleneksel makyajda kına kullanımı halen uygulanmaktadır. Kına, Lythraceae familyasından çiçekli bir bitkidir. Geçmişten günümüze cilt, saç, tırnakların ve deriyi boyamak için kullanılmaktadır. Kına bitkisi Kuzey Afrika, Hindistan, Pakistan ve Seylan'da üretilmektedir. Kına tarih boyunca yaygın olarak kadınlar tarafından süsleme aracı olarak kullanılmaktadır. Ticari amaçla paketlenen ve kozmetik saç boyası olarak kullanılan kına Hindistan, Ortadoğu, Avrupa, Avustralya'da popülerdir (<https://tr.wikipedia.org>).

Dövme insanlığın varlığından beri karşılaşılan bir olgudur. Mezopotamya, Mısır, Amerika, Orta ve Kuzey Avrupa, Asya, Anadolu, Japonya olmak üzere dünyanın dört bir tarafında görülmektedir. Tüm kültürlerde çeşitli figür ve motiflerde yapılarak gelenek haline gelmektedir. Dövme Tevrat'ta, Roma ve

Yunan bilginleri ve tarihçileri tarafından günümüze kadar gelmiş el yazmalarında bulunmaktadır. Yazı öncesi dövme ile ilgili kanıtlar ise, arkeolojik kazılarda bulunan resim ve heykellerdir. Dövme yapılırken kullanılan araç ve gereçler özellikle mumyalama günümüze kadar kendini koruyabilmeyi başarmakta, dövme insan bedenlerinde varlığını korumaktadır (Çerikan, Fidan, Alanko, 2016: 167-170).

Hızma yerine kullanılan buruna delik açılarak karanfil yerleştirilmektedir. Burada amaç güzelleşmek, karanfilin güzel kokusu temizliği temsil etmesidir (Aytuğ, 2011,18).

Eski Mısır'da İ.Ö 3000'li yıllardan itibaren kalem boyunda dallar diş temizlemek için kullanılmaktadır. Çiğneme çubukları çeşitli bitki türlerinden hazırlanmakta ve geleneksel olarak Asya, Afrika, Güney Amerika ve Orta Doğu'da kullanıldığı görülmektedir. Farklı kültürlerde farklı isimlerle bilinmektedir: Arapça 'da "arak" veya "miswak", Japonca 'da "koyoji", İbranice 'de "qesam", Aramice 'de "qisa" ve Latince 'de "mastik" olarak kullanılmaktadır. Çiğneme çubuklarının bulunabilirliği, düşük maliyeti, basitliği ve dini ve/veya geleneksel çağrışımları, onları modern zamanlarda popüler hale getirmektedir (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1013905212000181>).

Diş fırçası ilk kez Çinliler tarafından 1600'lü yıllarda bulunduğu görülmektedir. Avrupa'ya gezginler tarafından 17. yüzyılda getirilmekte ve 1780'lerde İngiltere'de üretilmektedir. Geçmişten günümüze diş fırçaları gelişim göstermektedir İlk fırçalar at ve domuz kılından yapılmaktadır. Napoleon Bonaparte (1769-1821) at kılından yapılmış diş fırçası kullanmaktadır. 1840'larda diş fırçası İngiltere, Fransa, Almanya ve Japonya'da üretilmeye başlandığı görülmektedir İlk fırçaların kılıları sert olduğu için 1950'lerde yumuşak naylon fırçalar, 1961'de elektrikli diş fırçası, 1962'de pilli diş fırçası üretilmektedir (<http://en.wikipedia.org>.)

Diş macunu ilk olarak Eski Mısırlılar tarafından İÖ. 2000'lerde öğütülmüş sünger taşı ve sirkeyle yapılmaktadır. Romalılar ağızlarını insan sidiği ile çalkalamaktadırlar. Bu uygulama 18.yüzyıla kadar devam etmektedir. 1308'lerde berber loncasından ayrılan dişçilerin en önemli görevleri dişleri beyazlatmak olduğu görülmektedir. Dişlerin çürümesini hızlandıran nitrik asitli sıvı 18. yüzyıla kadar kullanılmaya devam ettiği bilinmektedir. 1802'de Napolili dişçiler Napoli suyundaki floridin diş çürümesini engellediğini anlayınca diş macunu olarak florid ve bal karışımı kullanıldığı görülmektedir. Ülkemizde kullanılan ilk diş macunları yerli olarak üretilmektedir. 1927 yılında kurulan Necip Avni Itriyat Fabrikasında “ Necip Diş Macunu” üretildiği görülmektedir (Aytuğ, 2011, 19).

Rastık (Antimon) kadınların saçlarını ve kaşlarını boyamak için kullandığı antimon tozundan yapılan boya olarak adlandırılmaktadır. Kına ile karıştırıldığında kahverengi olmaktadır (Ayatar, 2010 s:32).

İnsanlık tarihi kadar eski olan sabun ilk olarak giysilerin, daha sonra vücudun ve saçların temizlenmesinde kullanılmaktadır. Araştırmalarda İÖ 2800 yıllarında Babillilerin sabunla temizlendiklerini belirtmektedir. Hititliler çöven otu, helvacı otu ve sabun otu külleriyle temizlik yapmaktadırlar. 19. yüzyılda Fransız kimyagerler modern sabunu ürettikleri bilinmektedir. Ayrıca sabun kozmetik, losyon, sprey, ilaç, krem yapımında kullanılmaktadır (<https://tr.wikipedia.org>).

1770 yılında İngiltere'de makyaj kullanımı, boya, koku, takma diş ve saç kullanımı büyüculük olarak görülmekte ve yasaklanmış olduğu bilinmektedir. 19.Yüzyılın sonlarına doğru sahneye çıkanlar dışında makyaj yapılmamaktadır. 1880'lerden sonra kimya sanayinin gelişim ile makyaj kullanımı arttığı görülmektedir (Aytuğ, 2011 s:20).

Makyajla güzelleşen insanın kendini görmesi ve beğenmesi için aynalar kullanılmaktadır. 17 yüzyıla kadar yüzeyi iyice parlatılmış düz metal levhalardan yapılan aynalardan sonra, bir yüzü çok ince metalle kaplanmış aynalar kullanıldığı görülmektedir. Milattan önce, Yunanlılar, Etrüskler, Romalılar Mısırlılar el aynaları kullandığı bilinmektedir. Artık günümüzde ayna vazgeçilmez makyaj aleti haline gelmektedir. Detaylı makyaj yapılmasında günümüzde büyüteçli aynalarda kullanılmaktadır.

Tarağın en erken kullanımı 5000 yıl öncesine dayanmaktadır. Aslında tarağın ilkel versiyonları tarih boyunca arkeologlar tarafından bulunduğu bilinmektedir. Eski Mısırlılar itibaren tarak kullanılmaya başlanmış olduğu görülmektedir. Eski Çin’de taraklar kişinin sosyal statüsünü yansıtan saç aksesuarı olarak kullanılmaktadır. Günümüzde saçın yapısına, uzunluğuna, dokusuna bağlı olarak farklı taraklar bulunmaktadır.

Peruka kullanımı diğer adıyla takma saç kullanımı antik çağlara dayanmaktadır. Eski Mısırda karşımıza çıkan peruka statü belirtme aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Peruka kullanımı tarihin her döneminde farklı amaçlarla karşımıza çıkmaktadır. Takılan perukaların şekli takan kişinin sosyal statüsünü ve toplumsal politik yönünü de belirlemektedir. Perukanın kral ve kraliçeler tarafından kullanımı asiller tarafından kullanılabilceği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum perukanın sınıf farkı için araç olmasına neden olmaktadır. Günümüzde İngiltere’de yargı mensupları halen perukaları kullanmaktadırlar (Baltacıoğlu 2011: 106).

Saçların erkeklerde uzunlukları farklı anlamlar taşımaktadır. Erkeklerde saçların uzun kalması kral ve aristokratlarca tercih edilmektedir. Kralların egemenlik simgesi olarak görülüyordu. Çin’de erkeklerin saçlarını kazıyarak arkada uzun saç bırakmaları imparatora bağlılığının simgesi olarak görülmektedir (Aytuğ, 2011: 21).

Bıyık, peruka, sakal oyuncuda sahne makyajının oluşturduğu etkiyi sağlamaktadır. Oyuncu bıyık, peruka, sakal ile canlandıracağı role daha kolay bürünmektedir. Bu durum seyirci de karakteri anlayıp anlamlandırmasını sağlamaktadır (Corey, 1990). 19. yüzyılın başında sinema gösteri sanatları içinde öneminin artmasıyla, 1910 yılında “Max Factor “ sinema için makyaj malzemeleri üretmeye başladığı görülmektedir. Makyaj ve makyaj malzemelerine olan gereksinimin artmasıyla bu uğraşmayı meslek edinen sanatçılara “profesyonel makyör ya da makyöz “ adı verilmektedir. Makyaj ve makyaj ürünleri ile ilgili deneyler yapılarak yeni ürünler ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Max Factor bu deneylerin sonuçlarından yola çıkarak “Pankromatik” isimli bir makyaj serisi ürettiği bilinmektedir. Bu çalışmanın karşılığında ilk özel Oscar ödülü verildiği görülmektedir. Filmlerin renklenmesi daha sonra televizyonun da devreye girmesi yeni makyaj malzemelerine ihtiyacı arttırmaktadır. Bu konudaki gereksinimi profesyonel sinema ve tiyatro makyaj malzemeleri üreten Alman “Kryolan” firması II. Dünya Savaşı öncesinden bu yana faaliyette bulunmaktadır. Kryolan firmasının Almanya, Amerika ve İtalya’da üretim noktaları, dünyanın birçok ülkesinde temsilcilikleri vardır. Günümüzde en çok tercih edilen tiyatro ve sinema makyaj ürünleri üreticisidir. Tercih edilmesinin nedeni ürünlerin testlerden geçirilmesi, insan sağlığına olumlu etkisi ve oyuncuların her türlü ortamda yapılan makyajlarının sorun çıkarmaması olarak bilinmektedir. Ayrıca Kryolan firması periyodik makyaj dergisi bulunmakta ve dünyaca tanınmış makyör ve makyözlerin katıldığı seminerler düzenlemektedir (Arıkan, 2011: 21-22).

3. SİNEMA VE TELEVİZYONDA MAKYAJIN KULLANIMI VE ETKİSİ

Sinema ve televizyonda yaklaşım olarak farklılıklar bulunmaktadır. Sinemada görüntü yaklaşılarak büyütülmektedir. Filmde büyütülme sonucu kusurlar daha fazla ortaya çıkmaktadır. Sinema filmlerinde görüntü gerçek hayattakinden daha büyük gözükmektedir. Sinema ve televizyon makyajı arasındaki en büyük farklılık ışıktır. Televizyonda görüntü küçültülmektedir. Televizyonda ayrıntı, detay sunulmamaktadır. Ayrıntı, detay çekimleri dışında televizyon görüntüsü gerçek hayattaki görüntüden küçük olmaktadır. Televizyon stüdyolarında ışıklar, spotlar genellikle üstte, tepe de olduğu için bu aydınlatma sonucunda gölgeler ortaya çıkmaktadır. Televizyon programları iç mekânlarda ve stüdyolarda çekilmektedir. Makyajcılarının görevi herkesi olduğu gibi doğallığı ile göstermektir. Bu yüzden abartılı makyaj yapılmamaktadır. Fondöten sürülerek ışığın patlaması önlenmektedir. Gözaltı torbaları makyajla kamufle edilmektedir. Sinema ve televizyon dizilerinde makyaja ihtiyaç duyulmaktadır. Burada amaç belirli bir karakterin oluşturulması ya da bir durumun gösterilmesidir. Makyajla oyuncular farklı bir görünüme dönüşmektedirler. (Arıkan, s:203).

Sinema ve televizyonda çekimler yapılırken makyöz ya da makyör asistanıyla birlikte monitörden ya da doğrudan sette yüzdeki parlamaları, makyaj bozulmalarını kontrol etmektedir. Makyajda devamlılık sorunu yaşandığında karakterin, olayın, sahnenin inandırıcılığında problemler ortaya çıkmaktadır (Kıraç: 2012, 152).

Sinemanın başlangıç yıllarında aktörlerin yüzlerini göstermek için makyaj kullanılmaktadır. Ham filmdeki ve aydınlatmadaki gelişmeler sonucunda makyaj oyuncuların özelliklerini arttırmak ya da azaltmak genç insanı yaşlı, yaşlı insanı genç olarak göstermek için kullanıldığı görülmektedir. Bunun sonucunda makyaj filmin geçtiği dönemi, karakterin özelliklerini, karakterde oluşan değişimi ortaya koymaktadır (Pramaggio Wallis, 2011). Sinema ve televizyonda makyaj kullanımının amacı görüntü kalitesini arttırmaktır. Tüm yapımlarda (film, video prodüksiyon, televizyon için film prodüksiyonu, reklam) makyaj kullanılmaktadır. Bütçe kısıtlamaları nedeniyle çoğunlukla yapımlarda makyaja yeteri kadar önem verilmemektedir. Bunun sonucunda yorgun görünen insanlar, birkaç gündür tıraş olmamış gibi görünen erkekler seyirci tarafından fark edilmektedir. Makyaj vasıtasıyla göze hoş gelen resimlerin oluşturulmasına, üretim ihtiyaçlarına uygun bir izlenim ve atmosfer yaratılması sağlanmaktadır.

Sinemada makyaja karakter yaratmak, etkiyi vurgulamak için ihtiyaç duyulmaktadır. Makyajla oyuncu kendi görüntüsünden arındırılıp karaktere dönüştürülmektedir. Sinema kitleleri peşinden sürükleyen ve geniş kitlelere hitap eden bir sanat dalıdır. Genellikle kendisini makyajla değiştiren oyuncuların filmleri daha fazla etki yapmaktadır. Buna en iyi örnek Süperman ve Batman'dır.

İyi bir oyuncu kendi yüzüyle belli karakterleri canlandırabilmekte, makyaj sayesinde canlandığı karakterler sonsuz sayıda olmaktadır.

Filmlerde senaryo doğrultusunda gerçekte olmayan yüzler ve karakterler istenmektedir. Farklı gezegenden gelen uzaylıları oyuncular canlandırmaktadır. Senaryonun aradığı oyuncu obez ve çirkin olabilmektedir. Dönem ve tarihsel filmlerde Napolyon, Churchill ya da Cleopatra rollerini kendileri oynamazlar. Bu karakterlerin yaratılmasında yüz ve yüz ifadesi önemli olmaktadır. Makyaj sanatçıları işlerini iyi yapabilmek için araştırma yapmaktadırlar. Fotoğrafları, yaşayan insanları, farklı tasarımları inceleyerek yaptıkları yapay yüzle doğal görüntüyü elde etmeye çalışmaktadırlar. Makyaj sanatçısı işini yani illüzyonu en iyi şekilde yapmak zorundadır. Yapılan iş başarılıysa karşısına onu izleyenlerin duygularını harekete geçirecek özdeşleşme süreci başlatılabilmektedir (Morawetz, (2001). Türk sinemasında makyajlar başarılı olsa da, eski Türk Sineması filmlerinde makyajlar komik ve inandırıcılıktan yoksun olmaktadır. Eski Türk Sineması filmlerinde kan yerine salça kullanılması, köy mekânı kullanılan filmlerde bile bayan oyuncuların pür makyajı olduğu görülmektedir. Yaşlandırma makyajında saçları beyazlatmak için çubuk benzeri ürünle çalışıldığı ve bununda isteneni vermediğini Ekrem Bora televizyonda bir programda belirtmektedir. Bu olumsuzlukların nedeni makyaj malzemelerinin yeterli olmaması ve makyaj konusunda uzmanlaşmış kimselerin bulunmaması olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde bu olumsuzluklar tersine dönmektedir. Dünya'da kullanılan profesyonel makyaj malzemelerini Türkiye'de bulmak mümkündür ve uzmanlaşmış kişiler makyaj yapmaktadırlar (Aytuğ, 2011:9-10).

Makyajın filmlerde kullanımı fotojenik özelliklerini arttırmak, belli bir tipi canlandırmak, biyografik ve tarihsel filmlerde, tanınmış kişileri canlandıran oyuncuların bu kişilere benzerliğini sağlamak için yapılmaktadır (Özön, 2008:109).

Makyaj filmin gerçekliğine katkıda bulunmakta ve inandırıcılığını arttırmaktadır. Bilim kurgu filmlerinde makyaj kullanılarak toplumlara gelecek zamanda karşılaşabilecekleri göstergeler hakkında bilgi vermekte ve geleceğin yaşam biçimini ortaya çıkarmaktadır. Bu olumsuz durumlar içerisinde karakterler önemli yere sahip olmaktadır. Makyaj vasıtasıyla bu karakterler ortaya çıkartılmaktadır.

Sinemada yönetmen kendi yarattığı yaşam dilimini anlatmaktadır. Yönetmenin yarattığı yaşam dilimine seyirci ne kadar inanırsa film o kadar başarılı olmaktadır. İzleyiciler kendilerinden bir şey buldukları ya da özdeşleştikleri filmleri daha benimsemekte ve keyifle izlemektedir. "Babam ve Oğlum" filmi Antalya

Altın Portakal Film Festivalinde en iyi makyaj ödülünü almış olan makyaj sanatçısı Sevinç Uçar'ın gerçekleştirdiği “Yazı Tura“ filmi doğallık ve gerçeği yansıtmaya iyi bir örnek olarak açıklanmaktadır (Aytuğ, 2011: 40).

3.1.Özel Efekt ve Makyajın Gücüyle Hafızalara Kazınan İkonik Film Karakterleri

<p>1)Ralph Fiennes - Lord Voldemort (Harry Potter Serisi)</p> 	<p>2) Naomi Grossman - Pepper (American Horror Story Serisi)</p> 	<p>3) Meryl Streep - Rabbi (Angels In America)</p>
<p>4) Robin Williams - Mrs. Doubtfire (Mrs. Doubtfire)</p> 	<p>5) Eddie Redmayne - Lili (The Danish Girl)</p> 	<p>6) Heath Ledger - Joker (The Dark Knight)</p>
<p>7)Jacob Tremblay - Auggie (Wonder)</p> 	<p>8) Richard Brake - The Night King (Game Of Thrones)</p> 	<p>9)Eddie Murphy - Saul (Coming To America)</p>
<p>10)John Matuszak - Sloth (The Goonies)</p> 	<p>11) Ryan Reynolds - Deadpool (Deadpool)</p> 	<p>12) Charlize Theron - Aileen (Monster)</p>

(www. <https://www.mynet.com/oncesi-ve-sonrasiyla-inanilmaz-film-makyajlari>)

İncelenen filmlerdeki önemli karakterlerin makyaj içerikleri; Ralph Fiennes , "Harry Potter ve Ateş Kadehi"nde Lord Voldemort'u oynamak için en hırlayan, manzarayı bozan karakter haline gelmiş olduğu görülmektedir. Parıldayan bir yılan adam olması gerekmekte, bu da makyaj koltuğunda çok zaman geçirmesi anlamına gelmektedir. Yüzüne (burnunu çıkarmak gibi) önemli miktarda görsel efektler uygulanmış ve Harry Potter dışında, Fiennes'in herhangi bir aşırı makyaj çalışması yaptığı nadiren görülmektedir (<https://www.slashfilm.com/889564/voldemorts-makeup-was-a-miserable-experience-for-ralph-fiennes/>)

Naomi Grossman - Pepper (American Horror Story Serisi) karakterinin korkutucu, aynı zamanda gerçekçi olması için özel protezler ve iyi bir makyajın yapılması gerekmektedir. Bunun için iki ila üç saatten fazla süren makyaj seansında, "kaşları, burnu, kulakları ve hatta sırtı için engebeli küçük bir omurga parçasıyla tamamlanmış bir alın" takması gerektiğini belirtilmektedir. Pepper'ın "göz tembelliğinin" aslında bir gözünü kör eden özel bir lens kullanılarak elde edildiğini görülmektedir. Ayrıca makyaj ekibinin Naomi' nin "küçük kafası" ile daha normal boyutlu vücudu arasında daha fazla kontrast yaratmak için kullandığı bir "şişman takım elbise" de bulunmaktadır. Silikon parmaklar ve takma dişler kostümü tamamlamaktadır (<https://www.thethings.com/naomi-grossman-pepper-american-horror-story/>)

Meryl Streep - Rabbi (Angels In America) filminde yaşlı bir hahamı canlandırmaktadır. Burada cinsiyet değişikliği makyajı yanında saç, sakal, peruk kullanılmaktadır. Robin Williams - Mrs. Doubtfire (Mrs. Doubtfire) filminde yaşlı bir kadını canlandırırken cinsiyet değişikliği makyajı yapılmaktadır. Bayan Doubtfire'in görünüşünün makyajının uygulanması dört saat sürmüş olduğu görülmektedir. Eddie Redmayne – Lili (The Danish Girl) filminde cinsiyet değişikliği makyajı yapıldığı bilinmektedir. Bu üç filmdeki ortak özellik yapılan makyajlarda cinsiyet değişikliği makyajının kullanılmış olmasıdır.

Heath Ledger - Joker (The Dark Knight) rolünden sonra bir efsane haline gelmektedir. Joker karakteri, gözlerin yanındaki koyu siyah halkalarla kaplanan beyaz makyajı ve gülen yüze dönüşen koyu kırmızı rujuyla tanınmaktadır. Ayrıca uzun, telli saçları görüntüyü tamamlamaktadır (<https://www.hindustantimes.com/trending/viral-ai-generated-video-shows-heath-ledger-s-joker-without-makeup-and-scars-watch->)

Jacob Tremblay - Auggie (Wonder) filminde yüzdeki bazı kemiklerin ve dokuların gelişmemesine neden olan Treacher-Collins sendromlu 9 yaşındaki çocuğu canlandırıyor. sadece baştan omuzlarına kadar silikon protezler, takma dişler, kontakt lensler ve bir perukla kaplı değildi, aynı zamanda tüm bunların altında, gözlerini sarkık göstermek için aşağı çekmemize olanak tanıyan mekanik bir kafatası altı başlığı da takmaktadır (<https://variety.com/2018/artisans/production/jacob-tremblay-wonder-makeup>)

Richard Brake - The Night King (Game Of Thrones) filminde görünümünün çoğu protez ve makyaj kullanılarak elde edilmektedir. Görsel efektler ekibi, gözlerine daha çarpıcı bir görünüm eklemenin yanı sıra, ona o buz gibi ışıltıyı vermek için Gece Kralı'nın yüzünün üzerine dijital bir buz tabakası eklediği görülmektedir. Night's King'in görünüşü, Brake'in kendi dişlerine kalıplanmış kirli bir takma diş seti ile tamamlanmaktadır (<https://www.mtv.com/news/onz81g/game-of-thrones-nights-king-design>).

Eddie Murphy - Saul (Coming To America) filminde ırk değiştirme makyajı yapılmaktadır. Eddie Murphy siyah bir adam ve filmdeki Saul bir Yahudi adam olarak canlandırılmaktadır (<https://www.latimes.com/entertainment-arts/awards/story/2022-01-25/makeup-coming-to-america->). Murphy'nin kariyerindeki en iyi makyaj kullanımı olarak görülmektedir. Kapsamlı protezler altında Murphy olduğunu ortaya çıkarmak için her oyuncu ve/veya karakter için bir başlık kartının görüldüğü

kapanış jeneriğinin sonuna kadar beklemekten duydukları mutlak gururu hissedilmektedir (<https://www.denofgeek.com/movies/coming-to-america-ranking-eddie-murphy-characters>).

John Matuszak - Sloth (The Goonies) filminde ayrıntılı yüz modifikasyonu, bir lateks maske, pürüzlü takma dişler ve uzaktan kumandalı bir protez göz içermektedir. Sloth'un yerinde olmayan gözü, simetrik olarak çalışması için, üçten bire geri sayım yapan bir teknoloji tarafından ekran dışında mekanik olarak çalıştırılmaktadır (<https://www.cheatsheet.com/entertainment/the-goonies-john-matuszaks-makeup-took-5-hours-used-remote-control-eyeball>).

Ryan Reynolds - Deadpool (Deadpool) filminde Yaralarını gizlemek için film boyunca bir maske takmaktadır. Ancak Ryan Reynolds'ın yaralı görünümü makyaj kullanılarak yapılmaktadır. Makyajın 3-4 saat içinde yapıldığı görülmektedir (<https://www.republicworld.com/entertainment-news/hollywood-news/ryan-reynolds-video-while-getting-makeup-done-as-deadpool-is-too-funny.html>).

Charlize Theron - Aileen (Monster) filminde Aktris Charlize Theron Monster, kaşlarını ağartmış ve kısmen tıraş edildiği görülmektedir. Daha yaşlı ve ihmal edilmiş görünmesi için cildine yıkanmış dövme mürekkebi katmanları yerleştirilmektedir. Theron, ağzının şeklini ve telaffuzunu tamamen değiştiren takma dişler takmak zorunda kaldığı, doğal saçlarını da incelttiği görülmektedir. Ayrıca hasarlı, yıkanmamış ve yağlı görünmesini sağlamaları gerekmektedir. Yarı saydam dövme mürekkebi ve yeşil ebru yıkamalarının airbrush katmanları kullanılmaktadır. Bu, hayatın zorluklarını yaşamış bir insanın derinliğini ve fahişelik yaparken yedi erkeği öldüren bir kadını çok daha iyi tasvir etmesini sağladığı görülmektedir. Cildini yaşlandırmak için kullanılan mürekkebin yanı sıra Theron'a çiller de verilmektedir (<https://flipthemoviescript.com/charlize-theron-monster-makeup/>).

Filmlerde karakterler yaratılırken oyunculara saatlerce makyaj yapılmaktadır. Makyaj sanatçıları karakterleri oluşturabilmek için bilimkurgu ve fantastik filmlerde özel teknikler kullanılmaktadır. Burada makyaj sanatçısının dikkat etmesi gereken inandırıcı olmasını sağlamaktır. Karakterlerin inandırıcı olması nedeniyle seyirci etkisinde kalmaktadır. Filmlerde uygulanacak deformasyon makyajları için adli tıp, hastane, cilt hastalıkları, polis arşivleri, plastik cerrahi uygulamalarından da yararlanılmaktadır. Gerçeküstü karakterlerin dünya sinemasında sıkça canlandırılması plastik makyajı güzellik makyajının önüne çektiği görülmektedir (Arıkan, 2011:205). Plastik makyaj sinema ve televizyonda görülmekte, daha çok yaşlanma, yanma, yaralanma, yüz değişimi, kesilme, maske gibi efektlerde kullanılmaktadır.

Filmlerde makyaj efektleri makyaj sanatçıları tarafından sadece oyuncuları canavara çevirmek için değil, yaşlandırmak, gençleştirmek içinde yapılmaktadır. Makyaj sanatçıları başarılı makyaj efektleri için "Lifecasting" adında bir yöntem kullanılmaktadır. Özünde aljinat adı verilen kalıp almak için kullanılan bir tozla goop adı verilen yapışkan bir madde sayesinde oyuncunun birebir kopyası çıkarılmaktadır. Oyuncu kalıp çıkarma aşamasında burnundan nefes aldığı için makyaj sanatçıları oldukça dikkatli davranarak, bu kopya üzerinde makyaj yapılmaktadır (<https://www.netyazi.com/sinema-ve-makyaj>).

Sinema filmlerinde televizyon programlarında aydınlatma konusunda farklılıklar görülmektedir. Televizyonda stüdyoda bir fon önünde haberler çekilirken, söyleşi programlarında aydınlatma standart ve kontrollü olarak kullanılmakta ve çekimler yapılmaktadır. Bu yüzden makyaj sanatçısının işi daha kolay olmaktadır. Abartılı makyaj yerine, standart makyaj uygulamaktadır. Erkeklerde ışıktan kaynaklanan parlamayı önlemek, göz torbası veya morluk gidermek için makyaj yapılmaktadır. Bayan makyajına benzememesi için ruj ve far kullanılmadan doğal makyaj yapıldığı görülmektedir. Televizyon kanallarında stüdyoda çekilen programlarda sürekli çalışan makyaj sanatçıları bulunmaktadır. Prodüksiyon şirketleri dizi ya da program çekimlerinde özel olarak anlaşma yaptıkları makyaj sanatçılarıyla çalışmaktadırlar (Aytuğ, 2011, 47).

Makyaj tekniklerinin gelişmesi, görüntünün kamera ile çekilmesinden kurgu aşamasına kadar kullanılan makyaj malzemelerinin özellikleri, makyaj sanatçısından beklentileri arttırmaktadır. Günümüzde

özellikle farklı televizyon kanallarında abartılı güzelleştirici makyaj uygulamaları yapılmaktadır. Türkiye'deki bir haber sunucusunun makyajı BBC, RTL'deki bir sunucu ile kıyaslamak mümkün değildir (Ayтуğ, 2011:102).

Televizyon makyajında stüdyoda bulunan güçlü ışıklardan dolayı, yoğun makyaj yapılmaktadır. Makyaj yapılan sunucuya bakıldığında ne kadar çok makyaj yapmış gibi bir düşünce sahip oluna bilinmektedir. Fakat ekrandaki görüntüye baktığımızda sanki hafif bir makyaj yapılmış gibi gözükmektedir. Kameralar detay çekim yaptıklarında yüzdeki lekeler ve izler görülmektedir. Bunları kapatmak için makyaj yapma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Televizyon makyajı ekranda görünen konuklar ve sunucu için bir zorunluluk haline gelmektedir (<http://www.pinaraktas.com,ekranda-porselen-makyaj.html>).

Televizyon kanallarında, haber kanallarında, dizi filmlerde ekranda görünen kişilerin daha iyi gözükmelerini sağlamak için makyaj kullanılmaktadır. Tipler oluşturmak için dizi filmlerde plastik makyajdan da yararlanılmaktadır (Abalı,2003).

Televizyonda ve filmde çalışan makyaj sanatçıları, tüm karakterlerin kişiliğini izleyiciye iletmeye yardımcı olmaktadır. Makyajı, aktörlerin/aktrislerin görünümünü iyileştirmenin veya değiştirmenin bir yolu olarak kullanılmaktadır. Bir karakterin kavgaya karışması gerekiyorsa, siyah göz veya kanlı yara gibi farklı sıyrıklar oluşturabilmektedir. Sadece karakterler üzerinde araştırma yapmakla kalmamakta, kostüm tasarımcıları ve prodüksiyon kuaförleriyle yakın işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Böylece renkleri ve stili koordine edebilmektedirler. Profesyonel sanatçılar prodüksiyon için gerekli makyajı araştırmak ve tasarlamak için oldukça fazla zaman harcamaktadırlar. Bu, kostüm dramalar, korku filmleri veya bilimkurgu filmleri için ayrıntılı makyaj ve peruk kullanmak veya bir yüzün şeklini değiştirmek veya gerçekçi yaralar oluşturmak için malzemeler kullanmak anlamına gelmektedir. Bir TV ve film sanatçısının yapabileceği en önemli ve etkileyici becerilerden biri, karakterin görünümünün tutarlı olması için makyajı yeniden oluşturabilmektir. Saç ve makyaj tamamlandıktan sonra her zaman oyuncuların fotoğrafları çekilmektedir. Bu resimler, görünümün bir referansı ve kaydı olarak kullanılmaktadır. Daha sonraki bir tarihte (yeniden çekimler) makyajı yeniden yapmak zorunda kalındığında, süreklilik adı verilen bu görseller referans olarak kullanabilmektedir.

Konu TV'de görünmek olduğunda, makyaj sanatçılarının birçok faktörü göz önünde bulundurması gerekmektedir. Yaptıkları şovun türü, HD kameralar ve stüdyo aydınlatması. TV yayınlarında da sonsuz sayıda televizyon kişiliği bulunmaktadır. Her sanatçı onları ve makyaj tercihlerini tanıma konusunda bilgili olmaktadır. Haber spikerleri için genellikle dikkatlerini yayından uzaklaştırmayan sade makyaj yapmaktadırlar (<https://chicstudiosmakeup.com/a-chic-life/role-of-makeup-artists-in-the-los-angeles-film-and-tv-industry/>).

Çoğu televizyon istasyonu için, standart tanımdan önemli ölçüde daha yüksek bir çözünürlük olan yüksek tanım sunmaktadırlar. Yüksek çözünürlük, tüm kırışıkları, kırışıkları veya kusurları ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle makyaj, doğal görünümlü bir cilde izin verecek kadar şeffaf olmaktadır., ancak yine de eşit olmayan cilt dokusunu ve kusurları gizleme amacıyla kullanılabilir. Makeup Forever Ultra HD fondöten gibi ürünler, makyaj malzemeleri silikon içerdiğinden ve ışığı yansıttığından yüksek kaliteli televizyon için önem taşımaktadır. Yüzü olumsuz etkileyebileceği ve belirli bir özelliğe çok fazla dikkat çekebileceği için parlak ve ışıltılı her şeyden kaçınılması önerilmektedir. Stüdyo aydınlatması, sette olduğunuzda da not etmek önemlidir. Televizyon için genellikle parlak ve sıcak ışıklar kullanılmaktadır. Bu nedenle makyaj daha dolgun ve uzun süre kalıcı olmaktadır. Bir film, "gerçek yaşam" aydınlatmasını yakından taklit etmeli, böylece daha az kapsama alanı kullanılabilir, ancak ayrıntılara gösterilen özen çok önemli olmaktadır.

Bir filmin başarısı, esas olarak yönetmenlere, yapımcılara, görüntü yönetmenlerine ve oyunculara bağlı olduğu düşünülmektedir. Gerçekte bir film prodüksiyonunun başarısı, tüm ekip üyelerinin sıkı çalışmasına bağlı olmaktadır. Ekibin her üyesi, prodüksiyonun başarısına katkıda bulunmada çok önemli rol oynamaktadır. Makyaj, kostüm, saç departmanları filmin başarısına katkıda bulunmak için birlikte çalışmaktadırlar. Çağdaş filmlerde sıradan insanları canlandıran oyunculara güzellik ve sokak

makyajını kullanmaktadırlar. Karakter makyajı, yaş makyajı ve oyuncuların biyografik filmlerde gerçek insana benzemesine yardımcı olan makyajı içermektedir. Geçmişte geçen filmlerde dönem makyajı kullanılmaktadır. Özel efekt makyajı, oyuncuları canavarlara veya hayali yaratıklara dönüştürmeye yardımcı olmaktadır. Ayrıca kan ve yaralar oluşturmak için kullanılmaktadır. Makyajın temel amacı; görsel efekt, karakter tanımlama ve stil oluşturmaktır.

Sahne sanatlarında özellikle sinemada makyaj kullanılmaktadır. Senaryo doğrultusunda karakteri ortaya çıkarmak için olduğundan farklı olarak, görünüşünde değişimler yapılarak farklı etkiler yaratılmaya çalışılmaktadır. Sinemada anlam ortaya çıkarılırken filmin içeriğine ve yapısına göre basit ya da karmaşık makyaj teknikleri sıklıkla kullanılmaktadır. Sinemada makyaj farklı şekillerde ve genellikle bir kişinin karakterini oluşturmak için kullanıldığı görülmektedir. Belirli bir makyaj stili bir karakterin ruh halini ve nasıl olduğunu tasvir edebilmektedir. Makyaj görünümleri genel olarak kişilerin görsel temsili ve kendini ifade etme biçimi olarak adlandırılmaktadır. Özel efektler en çok illüzyonlar veya görsel efektler oluşturmak için kullanılmaktadır. Bunun sonucunda oyuncu ve sanatçıların yüzünü farklı bir şeye dönüştürmektedir. Gerçekçi olmayan bir şeyi gerçekçi bir şekilde tasvir etmektedir. İzleyiciye karakterin kurgusal olmadığı izlenimini vermektedir. Protezler dramatik etki elde etmek ve yapıda tam değişiklik yapmak için kullanılmaktadır. Özel efekt makyajı, film endüstrisinde önemli bir rol oynamaktadır. Film görsellerini etkileme gücüne sahip olmaktadır. Bir film ya da dizi izlerken bizi etkileyen, çeken şey görseller olmaktadır. Dikkatimizi toplayıp kavramamızı sağlayan şey makyaj olarak adlandırılmaktadır.

Herhangi bir makyajın başarısı, oyuncunun görünüşünü seyirciye başarılı olarak yansıtmasıyla ortaya çıkmaktadır. Film makyajında kullanılan teknikler ve ilkeler televizyon makyajında da kullanılmaktadır. Televizyonda olumlu sonuçlar alabilmek için filmde olduğundan daha fazla vurgulama yapılmaktadır (Buchmann,1988, :200).

SONUÇ

Makyaj, sinema ve televizyon gibi görsel medya alanlarında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu sektörlerde çalışan oyuncular, sunucular, yapımcılar, yönetmenler ve makyaj sanatçıları, makyajın etkili kullanımı ile karakterlerin ve hikâyelerin daha inandırıcı hale getirilmesini sağlamaktadır. Makyaj, sadece yüzdeki kusurları kapatmak veya güzellik standartlarını karşılamak için kullanılmaz, aynı zamanda karakterlerin yaşı, kişiliği, sosyal sınıfı, mesleği gibi faktörler de göz önünde bulundurularak tasarlanmaktadır. Bu nedenle, makyaj sanatçıları, karakterlerin derinliği ve inandırıcılığı için büyük bir sorumluluk üstlenmektedirler. Bir makyaj sanatçısının becerisi, bir karakterin doğru makyajını yaparak seyircinin karakterle duygudaşlık kurmasını sağlamaktır. Bu, karakterlerin duygularını ve düşüncelerini seyirciye aktarmak için önemlidir. Örneğin, bir kahramanın yaralandığı sahnede makyaj sanatçısı, karakterin acısını göstermek için kan efektleri, çürükler ve yaralar gibi detaylar ekleyebilir. Makyaj, sinema ve televizyon sektörlerindeki başarılı bir işbirliğinin sonucudur. Yönetmenler, yapımcılar, oyuncular ve makyaj sanatçıları bir araya gelerek karakterlerin hikâyelerinin daha inandırıcı hale getirilmesini sağlarlar. Bu nedenle, makyaj sanatı, sinema ve televizyon endüstrilerinde önemli bir yere sahiptir.

Çalışmada özel efekt ve makyajın gücüyle hafızalara kazınan ikonik film karakterleri incelenmiştir. İncelenen on iki farklı film bulunmaktadır. Oyuncularla film karakterleri arasında makyaj yapıldıktan sonra büyük farklılıklar görülmüştür. Ralph Fiennes , "Harry Potter ve Ateş Kadehi"nde Lord Voldemort'u parıldayan bir yılan adam olması için, makyaj koltuğunda çok zaman geçirmiştir. Yüzüne (burnunu çıkarmak gibi) önemli miktarda görsel efektler uygulanmıştır. Naomi Grossman - Pepper (American Horror Story Serisi)karakterinin korkutucu, aynı zamanda gerçekçi olması için özel protezler ve iyi bir makyajın yapılması gerekmektedir. Pepper'ın "göz tembelliğinin" aslında bir gözünü kör eden özel bir lens kullanılarak elde edilmiştir. Ayrıca makyaj ekibinin Naomi'nin "küçük kafası" ile daha normal boyutlu vücudu arasında daha fazla kontrast yaratmak için kullandığı bir "şişman takım elbise

“birlikte silikon parmaklar ve takma dişler kostümü tamamlamıştır. Meryl Streep - Rabbi (Angels In America) filminde yaşlı bir hahamı canlandırmıştır. Burada cinsiyet değişikliği makyajı yanında saç, sakal, peruk kullanılmıştır. Robin Williams - Mrs. Doubtfire (Mrs. Doubtfire) filminde yaşlı bir kadını canlandırırken cinsiyet değişikliği makyajı yapılmıştır. Bayan Doubtfire'in görünüşünün makyajının uygulanması dört saat sürmüştür. Eddie Redmayne - Lili (The Danish Girl) filminde cinsiyet değişikliği makyajı yapılmıştır. Bu üç filmdeki ortak özellik yapılan makyajlarda cinsiyet değişikliği makyajının kullanılmış olmasıdır. Heath Ledger - Joker (The Dark Knight) filminde Joker karakteri, gözlerin yanındaki koyu siyah halkalarla kaplanan beyaz makyajı ve gülen yüze dönüşen koyu kırmızı rujuyla tanınmıştır. Ayrıca uzun, telli saçları görüntüyü tamamlamaktadır. Jacob Tremblay - Auggie (Wonder) filminde yüzdeki bazı kemiklerin ve dokuların gelişmemesine neden olan Treacher-Collins sendromlu 9 yaşındaki çocuğu canlandırmaktadır. Baştan omuzlarına kadar silikon protezler, takma dişler, kontakt lensler ve bir peruk kullanılmıştır. Aynı zamanda tüm bunların altında, gözlerini sarkık göstermek mekanik bir kafatası altı başlığı da takmaktadır. Richard Brake - The Night King (Game Of Thrones) filminde görünümünün çoğu protez ve makyaj kullanılarak elde edilmiştir. Görsel efektler ekibi, gözlerine daha çarpıcı bir görünüm eklemenin yanı sıra, ona o buz gibi ışıltıyı vermek için Gece Kralı'nın yüzünün üzerine dijital bir buz tabakası eklemiştir. Night's King'in görünüşü, Brake'in kendi dişlerine kalıplanmış kirli bir takma diş seti ile tamamlanmıştır. Eddie Murphy - Saul (Coming To America) filminde ırk değiştirme makyajı yapılmıştır. Eddie Murphy siyah bir adam ve filmdeki Saul bir Yahudi adamdır. Murphy' nin kariyerindeki en iyi makyaj kullanımı olarak görülmektedir. Kapsamlı protezler kullanılmıştır. John Matuszak - Sloth (The Goonies) filminde ayrıntılı yüz modifikasyonu, bir lateks maske, pürüzlü takma dişler ve uzaktan kumandalı bir protez göz kullanılmıştır. Ryan Reynolds - Deadpool (Deadpool) filminde Yaralarını gizlemek için film boyunca bir maske takmaktadır. Ancak Ryan Reynolds'ın yaralı görünümü makyaj kullanılarak yapılmakta ve makyajın 3-4 saat içinde yapıldığını görülmektedir. Charlize Theron - Aileen (Monster) filminde Monster karakterinin makyajında kaşlar ağırtılmış ve kısmen tıraş etmiştir. Daha yaşlı görünmesi için cildine yıkanmış dövme mürekkebi katmanları yerleştirilmiştir. Theron, ağzının şeklini ve telaffuzunu tamamen değiştiren takma dişler takmak zorunda kalmıştır. Theron'nun doğal saçları da inceltirilmiştir. Ayrıca hasarlı, yıkanmamış ve yağlı görünmesini sağlamaları için yarı saydam dövme mürekkebi ve yeşil ebru yıkamalarının airbrush katmanlarını kullanılmıştır. Cildini yaşlandırmak için kullanılan mürekkebin yanı sıra Theron'a çiller de eklenmiştir. Her filmde farklı makyaj teknikleri kullanılmıştır.

Sonuç olarak, makyajın sinema ve televizyon sektörlerindeki kullanımı, karakterlerin daha inandırıcı hale getirilmesi için büyük bir önem taşımaktadır. Makyaj sanatçıları, karakterlerin yaşamını ve kişiliğini yansıtan doğru makyajı yaparak, seyircinin karakterlerle empati kurmasını sağlamaktadırlar. Bu nedenle, makyaj sanatı, sinema ve televizyon endüstrilerinde vazgeçilmez bir yer tutmaktadır. Televizyon ve film söz konusu olduğunda izleyiciler ekranda gördüklerinin gerçek olduğuna inandırılabilmesi için makyaj sanatçılarına kesin olarak gereksinim duyulmaktadır. İzleyiciler izledikleri şeylere inanmazlarsa ilgilerini daha hızlı olarak kaybetmektedirler.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Yüksel (2014). “Türk Sinemasında Makyaj”, Türk Sinemasında Makyaj, (ed.Burçak Evren), İstanbul, TÜRVAK Yayınları.
- Arkan, Y. , Uygulamalı Makyaj Eğitimi, Pozitif Yayınları, 2011, s:19
- Ayatar. M.F, Profesyonel Dansçılarda Sahne Makyajı, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2010, s:32
- Aytuğ, S. , Profesyonel Makyaj, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2011, s:7

- Baltacıoğlu, Y. A. , Üç Boyutlu Makyaj Uzmanı Alan Yeterliklerinin Geliştirilmesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı, Güzel Sanatlar Eğitimi Programı, Ankara, Haziran 2011, Doktora Tezi, s:6-7
- Buchmann H., Sinema Ve Televizyon Makyajı, Anadolu Üniversitesi Yayınları,1988, s:200
- Corey, I. (1990). The Face Is A Canvas The Design and Technique of Theatrical Makeup. Louisiana: Anchorage Press.
- Çerikan, F. & Alanko, M. (2016) Dövme'nin çeşitli dillerdeki etimolojisi ve kısa tarihçesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1): 167-170
- Han, M. S., & Han, M. S. (2015). A Study on Aesthetic Characteristics of Johnny Depp Character's Make-up in Tim Burton's Movie. The Journal of the Korean Society of Make-up Design, 11(1), 39-60.
- <http://www.dirtyhandsstudio.com/character-makeup.html>(Erişim Tarihi:01 08 2022)
- <http://www.lisaallenmakeupartist.com/the-art-of-corrective-makeup-and-colour-correction/> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <http://www.pinaraktas.com/2013/08/ekranda-porselen-makyaj.html> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://anurbangirlblogs.com/finding-your-shade-the-difference-between-day-make-up-and-night-make-up-and-the-technology-that-will-help-you> (Erişim Tarihi:01 08 2022)
- <https://chicstudiosmakeup.com/a-chic-life/2018/01/role-of-makeup-artists-in-the-los-angeles-film-and-tv-industry> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://connect2local.com/l/463728/c/466496/3-reasons-hair--makeup---wardrobe-are-important-for-film-production>(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://flipthemoviescript.com/charlize-theron-monster-makeup/>(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://harmonicdrive.de/en/glossary/animatronic> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- https://makeup.lovetoknow.com/What_Is_Fantasy_Makeup (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kozmetik>(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://variety.com/2018/artisans/production/jacob-tremblay-wonder-makeup> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.cheatsheet.com/entertainment/the-goonies-john-matuszaks-makeup-took-5-hours-used-remote-control-eyeball.> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.denofgeek.com/movies/coming-to-america-ranking-eddie-murphy-characters> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.hindustantimes.com/trending/viral-ai-generated-video-shows-heath-ledger-s-joker-without-makeup-and-scars-watch->(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.mtv.com/news/onz81g/game-of-thrones-nights-king-design> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.netyazi.com/sinema-ve-makyaj/>(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.republicworld.com/entertainment-news/hollywood-news/ryan-reynolds-video-while-getting-makeup-done-as-deadpool-is-too-funny.html> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1013905212000181>(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- <https://www.slashfilm.com/889564/voldemorts-makeup-was-a-miserable-experience-for-ralph-fiennes/>(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)

- <https://www.thethings.com/naomi-grossman-pepper-american-horror-story/> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- Kıraç, Rıza; (2012), “Sinemanın ABC’si”, Say Yayınları, İstanbul
- Lee, H. S. (2002). The study of the make-up image and self-consciousness as the social and psychological expected effects of the make-up. Unpublished doctoral dissertation, Kyung Hee University, Seoul.
- M.S. Abalı, Sinemada Profesyonel Makyaj,2003, search proquest.com(Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- Morawetz, T.(2001). Making Faces Playing God Identity and the Art of Transformational Makeup. Austin: University of Texas Press.
- Onaran, Alim Şerif; (1981), “Muhsin Ertuğrul ‘un Sineması”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Özön, N. (2008) Sinema Sanatına Giriş, Agora Kitaplığı, İstanbul. s:109
- Özön,N.(1984) Sinema Sanatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul. s:68-69
- Pramaggio, M. V. & Wallis, T. 2011,Film A Critical Introduction, Third Edition, Laurence King Publishing
- Swinfield, R. ,Stage Make-up Step-by-step Hardcover - Mar. 1995, 20 s
- www. <https://www.mynet.com/oncesi-ve-sonrasiyla-inanilmaz-film-makyajlari> (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)
- www-thecollector-com.translate.goog/ancient-egypt-beauty-secrets (Erişim Tarihi:01. 08. 2022)